

KARBON AYAK İZİ nedir?

Sürdürülebilir Ekonomi

Cem SEFEROĞLU

cem.seferoglu@dunya.com

Yeşil dönüşüm programında yeni dönem: Somut yatırım ve ölçülebilir hedef şartı

8 Mayıs 2026'da Resmi Gazete'de yayımlanan yeşil dönüşüm programı tebliği ile çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Yeni düzenlemeyle birlikte, şirketlerin yeşil dönüşüm kapsamında gerçekleştireceği somut yatırımlar esas alınacak ve teşvikler bu yatırımlar doğrultusunda belirlenecektir. Buna göre yatırımcının tesis bazında hazırlayacağı yeşil dönüşüm yol haritası, beş yıllık süre içinde hayata geçirilmesi planlanan yeşil dönüşüm uygulamalarını içerecektir. Ayrıca yatırımcının, başvuru konusu proje bakımından sektörel veya oransal olarak somut ve ölçülebilir iyileştirmeler içeren proje hedeflerini belirlemesi zorunlu hale getirilmiştir. Belirlenecek proje hedeflerinin; enerji tüketimi, sera gazı emisyon miktarı, hava kirlenici emisyon miktarı, karbon ayak izi, su ayak izi, hammadde tüketimi, atık miktarı, su tüketimi, atık su miktarı, atık su kirlilik yükü ve tesis atıklarından geri dönüştürülmüş girdi miktarı gibi göstergelerde iyileşme sağlanması gerekmektedir. Ayrıca proje hedeflerine ilişkin olarak, projenin uygulanması öncesindeki mevcut durum ölçüm bilgileri ile proje sonrasındaki ölçüm bilgileri, nihai durum ölçümünde sunulacaktır.

Başvuru koşulları

Program kapsamında başvuruların alınması, projelerin değerlendirilmesi, izleme ve revizyon süreçleri ile projelere ilişkin karar alınması iş ve işlemleri, bilgi akışı ve iletişim, program portalı aracılığıyla Stratejik Araştırmalar ve Verimlilik Genel Müdürlüğü tarafından yapılacaktır. Desteklenecek projelerde; program amaçlarına hizmet etme, ölçülebilir proje hedefleri içermek, yeşil dönüşüm uygulamalarından oluşma ve çağrıda yer alan şartları karşılama koşulu aranacaktır. Proje başvurusunun Genel Müdürlük tarafından şekil yönünden incelenmesi neticesinde, şayet varsa projede tespit edilen eksikliklerin giderilmesi için yatırımcıya program portalı üzerinden bilgilendirme yapılarak beş iş gününden az ve yirmi iş gününden fazla olmamak kaydıyla düzeltme süresi verilecek, eksiklikleri bildirilen süre içerisinde tamamlanmayan başvurular, program portalı aracılığıyla değerlendirme dışı bırakılacaktır.

Değerlendirmede dikkate alınacak kriterler

Yeşil dönüşüm uygulamalarının ulusal ve uluslararası mevzuata ve iyi uygulama örneklerine uygun olması, Yenilikçi uygulamalar ve yeni teknolojiler içermesi, Hedeflerin belirlenim, ölçülebilir, gerçekçi ve kıyaslanabilir olması, Hedeflerle yatırım unsurlarının uyumlu olması, Yapılan uygulamaların diğer performans göstergelerinde olumsuz etki oluşturmaması, Ölçüm ve raporlama yöntemlerinin doğru ve yeterli olması gibi kriterler bulunmaktadır. Ayrıca program kapsamında desteklenecek yatırımlar; imalat sanayindeki üretim tesisleri ve yardımcı birimlerde gerçekleştirilecek modernizasyon veya entegrasyon yatırımlarını kapsayacak. Bu kapsamda arazi-arsa alımı, bina-inşaat harcamaları, makine-teçhizat alımları ve diğer yatırım giderleri de desteklenebilecektir. Bunun dışında meskûn mahal içinde bulunan ve çevresel iyileştirme amacıyla meskûn mahal dışına taşınacak tesisler de programa başvurabilecek. Fakat yeşil dönüşüm sürecinde kullanılacak teknoloji ve ürünlerin geliştirilmesine yönelik Ar-Ge faaliyetleri ile güneş veya rüzgâr enerjisine dayalı elektrik üretim tesisi yatırımları program kapsamında desteklenmeyecektir.

Teşvik tutarları

Asgari sabit yatırım tutarı, Öncelikli Yatırımlar Teşvik Sistemi kapsamında 1. ve 2. bölgelerde 12 milyon TL, diğer bölgelerde ise 6 milyon TL olarak uygulanacaktır. Stratejik Hamle Programı kapsamındaki başvurularda ise asgari yatırım tutarı 50 milyon TL olarak belirlenmiştir. Yatırımcı, her bir takvim yılında gerçekleştirdiği yeşil dönüşüm uygulamalarına ilişkin gelişme raporunu, takip eden takvim yılının ocak ayı sonuna kadar portal üzerinden Genel Müdürlüğe bildirmekle yükümlüdür. Öte yandan, proje hedeflerine beş yıldan daha kısa sürede ulaşan yatırımcılar tamamlama başvurusunda bulunabilecektir. Ancak tamamlama işleminin sonuçlandırılmasını takiben bir yıl içinde yeni bir proje başvurusu yapılmaması halinde, ilgili tesise ait Yeşil Dönüşüm Merkezi Belgesi iptal edilecektir.

BİO SÖZLÜK

Karbon ayak izi, bir kişi, kurum veya ürünün faaliyetleri sonucunda atmosfere saldıgı sera gazlarının toplam miktarını ifade eder. Genellikle karbondioksit eşdeğeri (CO_{2e}) olarak ölçülür. Enerji kullanımı, üretim süreçleri ve ulaşım gibi faaliyetler bu değeri etkiler ve iklim politikalarının önemli bir göstergesidir.

sürdürülebilirlik

Yeşil ekonomi eşitlikle büyüyecek

Başak Nur GÖKÇAM
basaknur.gokcam@dunya.com

Küresel sanayi ve ticaret ekosisteminde sürdürülebilirlik kavramı, uzun yıllar boyunca şirketlerin faaliyet raporlarında yer alan ve finansal tablolara derinlik katmayı amaçlayan birer halkla ilişkiler malzemesi olmanın ötesine geçemedi. Oysa yeşil ekonomi ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri, sadece üretim hatlarındaki karbon salımları azaltmakla ya da dijital altyapıları yenilemekle tamamlanamaz. Yapısal bir dönüşüm, toplumun yarısını oluşturan ancak ekonomik değer üretiminde hak ettiği payı alamayan kadın iş gücünün üretime dahil edilmesiyile mümkündür. Kalkınmanın merkezine nitelikli eğitimi ve kadının sosyal-ekonomik hayatta güçlenmesini koymak, sadece bir temsil meselesi değildir. Sivil toplum operasyonlarının popülist yaklaşımlardan uzak, tamamen şeffaf ve analitik bir yapıyla yönetilebileceğini gösteren parametreler, makroekonomik dönüşümün şifrelerini barındırır.

Tüm bunlar değerlendirilirken Türkiye'de de ağır sanayiden sivil topluma uzanan koridorlarda atılan rasyonel adımlar, 'yeşil yıkama' veya 'pembe yıkama' tuzaklarına düşmeden sürdürülebilirliğin tablolarda değil, bizzat sahada başlaması gerektiğini kanıtlar nitelikte. Şüphesiz ki sanayi kökenli sivil toplum yatırımlarının temel rasyonel ihtiyaç analizlerine dayanıyor. Ve ülkemizde bunun örneği olan vakıflardan biri de 10 yıl önce Hasçelik'in desteğiyle kurulan Faydasıçok Vakfı.

"Gerçekten hak edenlerin hayatına dokunmak istedik"

Vakfın yola çıkış öykülerinin arkasında, sanayide bizzat şahit olduğu derin bir iş gücü eşitsizliğinin yattığını söyleyen Faydasıçok Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Selcen Faydasıçok, "Biz vakfı kurarken sadece klasik anlamda burs vermekle yetinmeyelim, kurumsal bir yapı altında takip edilebilir, gerçekten hak edenlerin hayatına dokunacak projeler üretelim istedik. İlk projemiz olan 'Sedefteki İnciler'i mühendislik okuyan 50 kız öğrencimize başlattık. Çünkü 2016 yılın-

Küresel sanayi ve üretim ekosisteminde sürdürülebilir kalkınmanın temel anahtarı, atıl durumdaki nitelikli iş gücü potansiyelinin rasyonel modellerle ekonomiye kazandırılmasından geçiyor. Üçüz dönüşümün kalbine toplumsal faydayı yerleştiren Faydasıçok Vakfı, ölçülebilir eğitim stratejileriyle makroekonomik dengelerin iyileşmesini destekliyor.

125 bin 386 saat
Faydasıçok Akademi çatısı altında gençlerin donanım kazandığı toplam eğitim süresi

2 bin 26
5 farklı gelişim programıyla 10 yılda hayatına dokunulan toplam öğrenci sayısı

71 bin 20 saat
Bursiyer gençlerin sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirdiği zorunlu gönüllülük süresi

76 şehir
Herhangi bir bölgesel kısıtlama olmaksızın vakfın Anadolul'da ulaştığı il sayısı

da bizim kendi ağır sanayi fabrikalarımızda kadın mühendis oranı sadece yüzde 4 düzeyindeydi. Türkiye genelinde ise bu oran yüzde 18'i geçmiyordu. Sanayide hep erkek erkeğe bir ortam vardı. Ben de üniversiteyi bitirip Konya'da teknik alanda işe başladığımda bana yol gösterecek, ilham verecek, mentorluk yapacak tek bir kadın rol model bulamamıştım. Bugün ise Hasçelik bünyesindeki beyaz yaka kadın çalışan oranımız yüzde 44 seviyelerine ulaştı. Kadının üretime dahil olması iş ortamındaki disiplini, kültürü ve verimliliği tamamen dönüştürdü" dedi.

Ödünsüz kriter: Zorunlu gönüllülük sistemi

Sivil toplum alanındaki en büyük yapısal sorunlardan biri, yardımların somut çıktılarının takip edilememesi ve süreçlerin rasyonel bir denetime tabi tutulmamasıdır. Bu sorunu fark ettiklerini ve çözüm için tamamen sonuç odaklı ve ödünsüz bir sistem uyguladıklarını vurgulayan Selcen Faydasıçok, "Biz sahada müş gibi yapıyoruz. Bizim vakfımızdan burs alan her bir gencin, herhangi bir

sivil toplum kuruluşunda ya da sosyal sorumluluk projesinde aktif olarak gönüllü çalışması zorunludur. Bana ilk başta 'Zorunlu gönüllülük mü olur?' dediler. Ancak en iyi öğrenme türü yaparak öğrenmektir. Biz bunu zorunlu bir kriter olarak koymasaydık, bu kadar yaygınlaşmazdı" diye konuştu.

Bugüne kadar dokundukları gençlerin tamamının bu gönüllülük faaliyetlerini başarıyla yerine getirdiği bilgisini de veren Faydasıçok, "Örneğin akademik olarak çok başarılı olan, 3.97 ortalaması bulunan bir öğrencimiz, 'Derslerine odaklanacağım, sosyal sorumluluğa ve mentörlükle görüşmeye vaktim yok' dediğinde bursunu kesmeye karar verdik. Çünkü Türkiye'nin sadece yüksek ortalamalı akıllara değil; akıllı ile kalbi buluşturan, vicdanlı liderlere ihtiyacı var" dedi.

Yetenek göçüne karşı seferberlik

Günümüzde lise sıralarına kadar düşen yurt dışına gitme eğilimi, sürdürülebilir bir ekonomik gelecek önündeki en büyük tehditlerden biri olan yetenek kaybını tetikliyor. Şirket-

lerin yeni mezunlardan hem 'genc' hem de 'deneyimli' olmasını beklemesi, gençleri derin bir istihdam bocalama evresine itiyor. Sivil toplumun da bu kronik istihdam sorununu çözmek ve yetenekli gençleri ülkede tutabilmek adına yapısal projelere yönelmesi gerekiyor.

Bu kapsamda hayata geçirilen 'Faydasıçok Business Akademi' programında, 10 hafta boyunca 4'er kişilik takımlar halinde yarışan 24 seçilmiş öğrenci, büyük ölçekli şirketlerin finansal tablolarını okumayı, stratejik yönetim kurullarında yer almayı ve küresel operasyonları yönetmeyi simüle ediyor.

İş dünyasındaki tecrübe engellerini aşmak adına bu tür hamlelerin kritik önemde olduğunu ifade eden Selcen Faydasıçok, dönüşümün yönünü

Metriklerle değişimin rota kılavuzu

Vakıf projelerinin hedef kitle üzerindeki ölçülebilir algısal dönüşüm verileri: Mühendislik Algısı: Liselerde yürütülen endüstriyel panellerden önce gençlerin mühendislik mesleği hakkındaki bilgi seviyesi yüzde 15 iken, etkinlik sonrasında bu oran yüzde 79'a yükseliyor. Geleceğin Kadın Mühendisleri: Paneller sonrasında "Ben mühendis olmak istiyorum" diyen lise öğrencilerinin oranı yüzde 29'dan yüzde 58'e çıkarak tam iki katına ulaşıyor. Mentorluk Memnuniyeti: Toplamda 419 mentörün katılımıyla yürütülen 18 bin 155 saatlik mentörlük görüşmelerinde, gençlerin programa verdiği memnuniyet puanı 100 üzerinden 92; genel memnuniyet oranı ise yüzde 97 olarak kaydediliyor.

10 yıllık analitik sosyal değer çıktısı

Vakıf ekosisteminde elde edilen ve her dönemi titizlikle ölçümlenen net operasyonel çıktılar: Desteklenen Toplam Öğrenci: 5 farklı gelişim programı ile tam 2026 genç. Akademik Erişim Ağı: 76 şehirde, 118 farklı üniversite ve 92 farklı bölümden eğitim gören öğrenciler. Eğitim Yoğunluğu: Faydasıçok Akademi kapsamında gerçekleştirilen 604 benzersiz eğitim seansı. İstihdam ve Tecrübe Köprüsü: Staj imkanı sağlanan 452 dezavantajlı genç.

şu sözlerle çizdi: "Biz bu çocukların iş ve ticaret zekasını erkenden kazanmalarını istiyoruz ki iş dünyasında tecrübe bahanesiyle reddedilmesinler, kolayca istihdam edilsinler ve en önemlisi ülkemizde kalsınlar. Biz özel sektör olarak onlara esnek alternatifler sunmalı, kamusal yapılarla birlikte çözümler geliştirerek bu cevherleri ülkemize bağlamalıyız. Dijital ve yeşil dönüşümden önce, bizim acilen köklü bir 'insani dönüşüm' ihtiyacımız var. Kurumsal kamu yararı statüsü almak için mali denetimlerden geçerken müfettişler bize neden bu kadar beklediğimizi sordu. Çünkü biz bu işi hiçbir zaman PR yapmak ya da vergiden düşmek için kurgulamadık. Tamamen faydaya odaklandık."

Doğanın dengesi için ortak mücadele çağrısı

Gıda güvenliği, temiz su kaynakları, ekosistemlerin dengesi ve insan sağlığı açısından hayati önem taşıyan biyolojik çeşitlilik, iklim değişikliği, insan faaliyetleri ve orman-sızlaşma nedeniyle küresel ölçekte ciddi kayıplar veriyor. Bu durumun birçok ekosistem açısından geri dönüşümü zor tahribatlara yol açtığı vurgulanıyor. Biyolojik çeşitliliğin korunması, geliştirilmesi ve sürdürülmesini teşvik etmek amacıyla Birleşmiş Milletler (BM) tarafından her yıl 22 Ma-

yıs, 'Uluslararası Biyolojik Çeşitlilik Günü' olarak kutlanıyor. Bu yıl 'Küresel Etki İçin Yerel Düzeyde Harekete Geçmek' temasıyla kutlanan gün kapsamında farkındalığı artırmaya dönük etkinlikler düzenlenecek. İnsan faaliyetleri nedeniyle biyolojik çeşitliliğin zarar görmesi ve bazı türlerin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalması üzerine, 1992'de Brezilya'nın

Rio de Janeiro kentinde düzenlenen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (UNCBD) kabul edildi. Türkiye, 196 ülkenin imzaladığı BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'ne 1996'da taraf olurken, bugün bu sözleşmenin en aktif ülkelerinden biri oldu. Biyolojik çeşitliliğin korunması, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve genetik kaynaklardan elde edilen faydaların

adil paylaşımına odaklanansözleşme kapsamında, ülkelerden ulusal strateji ve eylem planları hazırlamaları bekleniyor.

Yaban hayatı popülasyonu yüzde 73 azaldı

Doğal Hayatı Koruma Vakfı'nın (WWF) amfibi, kuş, memeli ve sürüngen türlerinden oluşan 5 bin 495 türün verilerine dayanan '2024 Yaşayan Gezegen' raporunda, 1970-2020 arasında yaban hayatı popülasyonunun ortalama yüzde 73 azaldığı belirtildi. Raporda, en fazla azal-

manın yüzde 85 ile tatlı su popülasyonlarında, daha sonra da yüzde 69 ile kara, yüzde 56 ile de deniz popülasyonunda görüldüğüne işaret edildi.

Bölgesel düzeyde en hızlı azalmanın yüzde 95 ile Latin Amerika ve Karayipler'de olduğu ifade edilen raporda, yüzde 76 ile Afrika'nın, yüzde 60 ile de Asya ve Pasifik'in izlediği aktarıldı. Raporda, daha sınırlı bir düşüşün yüzde 35 ile Avrupa ve Orta Asya'da ve yüzde 39 ile Kuzey Amerika'da görüldüğüne değinildi.

